

De vijand in de flank aanvallen. Hij trok zijn sabel en zou op hem aangevallen zijn.

De vijand met de bajonet aangripen. Zij grepen hem aan en wierpen hem een eind terug.

De vijandelijke troepen zijn van alle stellingen, waar wij ze aantasten. verdreven geworden.

Dit bracht haar in zo hevige woede, dat zij hem wilde aanvliegen. Zij vlogen ons aan als wilde dieren.

123. AANVALLIG, AANMINNIG, LIEFTALLIG.

Wat een aangename indruk op ons maakt, ons met een zeker welgevallen vervult.

Aanvallig is dat, wat door liefelijke hoedanigheden een aangename indruk maakt, wat bevalt of behaagt, maar wordt meer gezegd van kinderen en wat aan kinderen eigen is.

Aanminnig is wat liefde wekt; het wijst vooral op datgene van het uiterlijk, waardoor zich het innerlijke openbaart.

Lieftallig wordt gezegd van personen, die innemende manieren en een behaaglijk voorkomen bezitten.

De kleine was mevrouw in de armen gelopen, met al het aanvallige van een kind, dat een geliefde persoon wederziet. Betoverend is Adeke, aanvallig is haar lach.

Een aanminnig gelaat.

Een serafijntje, 't hoofd gebogen,

Met traantjes in de aanminnige ogen.

Zij is zeer liefstallig. Ik kan niet zeggen dat ik 't kind van mijn nichtje zo liefstallig vind, dacht nu oom Spa.

124. AANVATTEN, AANPAKKEN, AANGRIJPEN.

Aanvatten is iets zó vatten en vasthouden, dat men slechts een gedeelte van de oppervlakte aanraakt; meestal met het bijdenbeeld, dat het aanraken en vasthouden met voorzichtigheid geschiedt.

Aanpakken is onbeschoemd met zekere kracht aanvatten.

Aangrijpen is plotseling, snel of krachtig iets aanvatten.

Vat dit voorzichtig aan, anders breekt het. Te vuil om met een tang aan te vatten. Iets behoedzaam aanvatten.

Sta niet te kijken; pak maar aan, het zal niet bijten. Bij de behandeling van het geweer moet de rekrut goed aanpakken.

Een drenkeling grijpt zelfs een strohalm aan.

125. AANVECHTING, VERZOEKING.

Aanvechting is de werking van boze lusten of zondige gedachten, die iemand tot het kwade aanzetten.

Verzoeking is het op de proef stellen door opwekking van de lust bij de mens om iets verkeerd te doen. Het begrip van strijd staat hierbij echter niet zo zeer op de voorgrond als bij **aanvechting**.

Dit is heersen over zichzelf, ook bij de zwaarste aanvechtingen, van het menselijk gevoel. (v. d. PALM) Welke aanvechtingen staat gij door, welke strijd hebben uw beginselen met uw belangen te strijden?

God kan ons om bestwil in verzoeking brengen, maar de aanvechting, die daaruit volgt, gaat uit van de zondige neigingen van ons eigen hart. En leid ons niet in verzoeking.

126. AANVERWANT, AANGEHUWD, BLOEDVERWANT.

Aanverwant was vroeger de algemene benaming van allen, die aan iemand door familiebetrekking verbonden waren, zowel

bloedverwanten als aangehuwd. Thans heeft het alleen nog deze laatste betekenis.

Aangehuwd is hij, die door iemands huwelijk tot hem in familiebetrekking gebracht is.

Bloedverwant is iemand, die van dezelfde familie en dus door de band des bloeds verbonden is.

Zijn bloed- en aanverwanten.

Zijn aangehuwde kinderen. Mijn aangehuwde broeder en zuster. Zij geniet meer vriendschap van haar aangehuwde familie, dan van haar eigene.

127. AANWIJZEN, AANTONEN.

Iemand iets doen zien, dat voor hem van belang is om te weten.

Aanwijzen is algemener; het wordt niet alleen gezegd van onzichtbare zaken, maar ook van zichtbare voorwerpen.

Aantonen is iemands aandacht op iets richten, hem iets doen zien met het oog van de geest; hem het bestaan of de aard van iets (onzienlijks) doen opmerken. Het object is iets onstoffelijks.

Iemand de weg aanwijzen om zijn doel te bereiken. Iemand de fouten in zijn werk aanwijzen.

Ge moet hem aantonen, hoe hij te handelen heeft. Iemand aantonen wat er verkeerd is in zijn werk is.

128. AANZETTEN, AANDRIJVEN.

Beide werkwoorden drukken uit het veroorzaken van een behoorlijke klemming.

Aanzetten geschiedt zowel door kloppen, als door duwen, draaien, persen, trekken, enz. en is dus meer algemeen dan **aandrijven**, dat uitsluitend door slaan, kloppen of stampen geschiedt.

In sommige gevallen, zoals bij bouten, pinnen, enz. kunnen beide woorden onverschillig gebruikt worden.

129. AANZIEN, AANKIJKEN, AANSCHOUWEN, AANSTAREN.

De blik naar iemand of iets richten, en er die korter of langer op gevestigd houden.

Aanzien heeft de meest algemene betekenis en kan ook gebruikt worden waar een der drie andere werkwoorden beter op zijn plaats zou zijn. Het wordt zowel in deftige als in gemeenzame stijl gebruikt; alleen veronderstelt het oplettendheid van degene die aanziet.

Aankijken past niet in verheven stijl; het onderstelt altijd, dat men de ogen een kortere of langere poos op iets gevestigd houdt. Het gebeurt niet ongemerkt; en wanneer men iemand aankijkt om hem iets te kennen te geven, heeft dit doorgaans meer betekenis, dan wanneer men hem slechts aanziet.

Aanschouwen wordt niet gebruikt in de spreektaal, maar alleen in verheven stijl; het onderstelt noodwendig een aanmerkelijke duur en belangstelling in hetgeen men ziet. Hetzelfde geldt voor **Aanstaren**, dat in elke stijl kan gebruikt worden.

De grijsaard aanzienste hij min of meer. Iemand veelbetekend aanzien. Iets met lede ogen aanzien.

Die lieden zijn zeker vreemdelingen, ze kijken alle huizen aan. Toen hij mij aankeek, herinnerde ik mij, dat ik iets te zeggen had. Iemand nieuwsgierig aankijken.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

